

Amos Oz

Să cunoști o femeie

Traducere din limba engleză de
ANTOANETA RALIAN

HUMANITAS
fiction

Unu

Yoel a ridicat obiectul de pe polița căminului și l-a studiat cu atenție. Îl dureau ochii. Agentul imobiliar, gândind că nu auzise ce i-a spus, și-a repetat întrebarea:

— Vreți să mergem și în spatele casei, să aruncați o privire?

Cu toate că hotărârea lui era gata luată, Yoel nu s-a grăbit să-i răspundă. Avea obiceiul să facă întotdeauna o pauză înainte de a răspunde, chiar și la întrebări simple ca: „Ce mai faci?” sau „Ce-au mai spus azi la știri?”. Ca și cum cuvintele ar fi fost niște bunuri personale, de care nu te puteai despărți cu ușurință.

Agentul aștepta. Tăcerea se înstăpânise în camera elegant mobilată: un covor albastru închis, lat, moale și adânc, fotolii, o canapea, o măsuță de cafea din mahon, un televizor de import, un filodendron uriaș în colțul potrivit, un șemineu din cărămidă, unde erau aranjați, de-a curmezișul, vreo șase butuci care se încălecau, mai curând pentru imagine decât pentru folosință. Lângă fereastra-ghilotină din zid, prin care se pasau mâncărurile din bucătărie, se găsea o masă de sufragerie de culoare închisă și șase scaune cu spetează înaltă. Doar tablourile fuseseră scoase de pe pereți și lăsaseră în urmă dreptunghiuri de tapet decolorat. Bucătăria, văzută pe ușa deschisă, era de tip scandinav și echipată cu cele mai moderne aparate electrocasnice. Cele patru dormitoare, pe care le vizitase cu puțin înainte, corespundeau și ele cerințelor lui.

Yoel examina cu ochii și cu degetele obiectul pe care-l luase de pe poliță. Era o figurină, o statueta, opera unui artist amator, un animal de pradă, o felină cioplită în lemn cafeniu de măslin și smălțuită cu câteva straturi de lac. Falcile îi erau larg căscate, lăsând la vedere colții ascuțiți. Cele două labe din față se înălțau în aer,

într-un salt spectaculos, iar laba din spate, din dreapta, era ridicată, dar arăta încordată, cu mușchii bulbucăți în efortul de a sări; numai laba din stânga împiedica desprinderea de sol, înțepenind lighioana pe un mic postament de oțel inoxidabil. Trupul animalului se avânta într-un unghi de patruzeci și cinci de grade, iar tensiunea încercării de salt era atât de impulsivă, încât Yoel aproape că simțea în carnea lui durerea labei poprite și disperarea elanului curmat. Statueta i se părea nefirească și neconvingătoare, deși artistul izbutise să imprime lemnului o admirabilă suplețe de felină. Până la urmă, probabil că nu era opera unui amator. Detaliile falcilor și ale labelor, unduirea spinării arcuite, tensiunea mușchilor, curbura pântecelui, boltirea diafragmei în cușca dură a coastelor, până și unghiul urechilor animalului, trase îndărăt, aproape lipite de ceafă – tot ce însemna finisare a amănuntului era lucrat cu minuție și vădea stăpânirea tainei de sfidare a limitelor materiei. Da, evident, era o sculptură izbutită, eliberată de inerția lemnului și animată de o vitalitate crudă, sălbatică, aproape sexuală.

Și totuși, ceva nu era în regulă. Ceva anume era deviat, deplasat, sau prea finisat, sau nu îndeajuns de finisat. Ce anume, Yoel nu-și putea da seama. Îl dureau ochii. I-a încolțit din nou bănuiala că era opera unui amator. Dar unde se ascundea cusurul? Simțea iscându-se în el o enervare ușoară, fizică, odată cu impulsul de a se înălța în vârful picioarelor.

Poate din pricină că figurina aceea, cu defectul ei ascuns, își bătea joc, categoric, de legile gravitației. Greutatea animalului de pradă din mâna lui era cu mult mai mare decât cea a suportului de oțel din care se căznea creatura să se desprindă și de care rămânea prinsă doar printr-un mic punct de contact între laba din spate și pedestalul de metal. Asupra acestui punct se concentra acum întreaga atenție a lui Yoel. A descoperit că laba era înfundată într-o depresiune infinitezimală de pe suprafața oțelului. Dar cum?

Vaga enervare i s-a întetit când a întors obiectul cu fața în jos și, spre surprinderea lui, nu a descoperit urma șurubului care ar fi trebuit să se găsească acolo, atașând laba de pedestal. A răsucit din nou statueta: nici o urmă de șurub în carnea jivinei, între gheare și laba aceea dindărăt. Atunci ce împiedica saltul ucigaș al fiarei?

În nici un caz cleiul. Greutatea figurinei n-ar fi îngăduit nici unui adeziv dintre cei cunoscuți de Yoel să lipească jivina de suport printr-un atât de infim punct de contact; trupul animalului, proiectat în aer într-un unghi primejdios, s-ar fi dezlipit imediat de bază. Poate că era momentul să se dea bătut și să înceapă să poarte ochelari. Iată-l, un văduv, în vârstă de patruzeci și șapte de ani, savurând o pensionare timpurie, un om liber, aproape în toate înțelesurile cuvântului: ce rost avea să nege cu încăpățănare adevărul evident, anume că era un om obosit. Își câștigase dreptul la odihnă și avea nevoie de odihnă. Uneori îl ardeau ochii; câteodată literele se încețoșau pe pagină, mai ales noaptea, la lumina lămpii de pe noptieră. Și totuși, întrebarea aceea capitală rămăsese fără răspuns. Din moment ce animalul era mai greu decât baza și se proiecta aproape în întregime dincolo de ea, cum de nu se răsturna? Dacă punctul de contact ar fi fost întărit cu un adeziv, s-ar fi desprins de multă vreme. Și dacă jivina arăta intactă, unde se ascundea cusurul invizibil? De unde provenea senzația că pe undeva se ascundea o fisură? Dacă exista vreun truc ascuns, care era acesta?

În cele din urmă, impulsionat de acea vagă furie – Yoel se simțea furios chiar și pe această furie care încolțise în el, pentru că îi plăcea să se considere un om calm, perfect stăpân pe emoțiile lui – a apucat animalul de gât și a încercat să rupă vraja, nu chiar prin forță, dar eliberând magnifica sălbăticiune din chinul misterioasei încheștări. Poate că în felul acesta o să dispară și invizibilul cusur.

— Vai de mine, a intervenit agentul imobiliar. Ar fi păcat să o stricați. Nu vreți să mergem să aruncăm o privire la magazia din grădină? S-ar putea ca grădina să vi se pară cam neglijată, dar nu-i nevoie decât de o dimineață de lucru ca să fie pusă la punct și să arate strălucitoare ca roua.

Cu delicatețe, ca într-o subtilă mângâiere, Yoel și-a plimbat degetul în jurul tainicei legături dintre animat și inanimat. Până la urmă, statueta nu era opera unui amator, ci a unui artist dotat cu viclenie și forță. O clipă, i-a fluturat în minte amintirea ștearsă a unei icoane bizantine care reprezenta răstignirea: și acolo exista ceva

neplauzibil și totuși impregnat de durere. A dat de două ori din cap, de parcă în cele din urmă căzuse de acord cu el însuși să pună capăt dezbaterii lăuntrice. A suflat ușor peste statueta, vrând parcă să îndepărteze un invizibil fir de praf, sau poate amprentele propriilor lui degete, apoi a așezat-o la loc pe raftul cu bibelouri, între o vază de sticlă albastră și o cădelniță de alamă.

— E-n regulă, a rostit. O iau.

— Poftim?

— Am hotărât să o iau.

— Ce să luați? a întrebat agentul derutat, privindu-și clientul cu oarecare suspiciune.

Părea să fie un om dintr-o bucată, dur, adânc înfipt în ascunzișurile lăuntrice ale propriei lui făpturi, un tip stăruitor, dar, în același timp, distrat, absent. Stătea nemișcat, cu fața spre etajera cu bibelouri și cu spatele spre el.

— Casa, a răspuns calm omul.

— Cum, chiar așa, pe nepusă masă? Nu vreți să vedeți grădina? Sau magazia?

— Am spus că o iau.

— Și sunteți de acord cu chiria de nouă sute de dolari pe lună, plătită pe o jumătate de an în avans? Cheltuielile pentru reparații și impozitele căzând în răspunderea dumneavoastră?

— De acord.

— Doamne, dacă toți clienții mei ar fi ca dumneavoastră! a chicotit agentul. Aș putea și eu să-mi petrec toată ziua la mare. Am un hobby: canotajul. Nu vreți să încercați mai întâi mașina de spălat și cuptorul electric?

— Te cred pe cuvânt. Dacă se vor ivi ceva probleme, ne putem întâlni oricând. Du-mă la biroul dumitale și să terminăm cu hârțogăria.

Doi

În mașină, pe drumul de întoarcere din suburbia numită Ramat Lotan la biroul din centrul străzii Ibn Gabirol, agentul imobiliar s-a dezlănțuit într-un monolog. A vorbit despre piața imobiliară, despre colapsul bursei de valori, despre noua politică economică, pe care o considera absolut scrântită, și despre guvernul ăsta care ar merita să fie știm-noi-ce. I-a explicat lui Yoel că proprietarul casei, pe care agentul îl cunoștea personal, un anume Yosi Kramer, era director de departament la EL AL, și fusese trimis pe neașteptate, fără nici un preaviz, pentru trei ani la New York; de-abia a avut timp, sărmanul, să-și ia nevasta și copiii și să pună mâna pe apartamentul altui israelian, care se mutase din Queens la Miami.

Agentul își spunea că omul din dreapta lui nu avea aerul cuiva capabil să se răzgândească în ultimul minut: un client care într-o oră și jumătate vizitează două proprietăți și apoi o închiriază pe o a treia, la douăzeci de minute după ce i-a călcat pragul, fără să se târguiască asupra prețului, n-o să dea acum bir cu fugiții. Cu toate acestea, agentul simțea că e de datoria lui să continue a-l convinge pe omul tăcut de lângă el că avusese parte de un mare chilipir. Și era totodată curios să afle câte ceva despre străinul acesta cu mișcări încete, cu riduri fine în colțurile ochilor care sugerau un surâs vag ironic, deși pe buzele-i subțiri nu adia nici măcar o umbră de zâmbet. Drept care agentul continua să ridice osanale proprietății, expunând avantajele casei duplex, situată într-o suburbie exclusivistă și construită după toate regulile artei, cum se spune. Și vecinii din dreapta erau o pereche de americani, frate și soră, oameni serioși, trimiși, pare-se, să reprezinte o fundație caritabilă din Detroit. Așa încât tihna și liniștea erau perfect asigurate. Pe întreaga stradă

se înșiruiau vile foarte îngrijite, existau o parcare spațioasă, un centru comercial și o școală la doar vreo două sute de metri de ușa casei lui, iar la o distanță de douăzeci de minute era marea și, în general, aveți orașul în palmă.

— Locuința, așa cum ați constatat și dumneavoastră, e complet mobilată și echipată, pentru că cei din familia Kramer, adică proprietarii, sunt oameni care știu ce înseamnă un lucru de calitate și, în orice caz, când e vorba de un director din EL AL, poți fi sigur și că toate lucrurile au fost cumpărate în străinătate, că totul e sută la sută garantat, inclusiv dispozitivele și aparatura electrocasnică. Oricine își poate da seama că dumneavoastră sunteți un om cu discernământ și că vă pricepeți să luați o decizie imediată. Dacă toți clienții mei ar fi ca dumneavoastră – dar v-am spus deja lucrul ăsta. Și, dacă nu sunt indiscret, cu ce vă ocupați?

Yoel a chibzuit asupra răspunsului, de parcă își culegea cuvintele cu o pensetă. După un timp, a rostit:

— Lucrez pentru guvern.

Și a continuat să facă ce făcuse și până atunci: își rezema mereu degetele pe torpedou, lăsându-le să se odihnească o clipă pe suprafața lucioasă de plastic bleumarin, apoi le ridica, fie brusc, fie domol, fie cu un gest furiș. După care și le rezema iarăși. Dar mișcarea mașinii îl împiedica să ajungă la vreo concluzie. De fapt, nici nu mai știa care era întrebarea. Silueta crucificată din icoana bizantină avea un chip de față, în pofida bărbii.

— Și soția dumneavoastră? Lucrează și ea?

— Soția mea a murit.

— Îmi cer scuze, a răspuns politicos agentul.

Și, ușor încurcat, a găsit cu cale să adauge:

— Și soția mea are probleme. Niște migrene de-i plesnește capul, iar medicii nu le pot veni de hac. Și copiii dumneavoastră ce vârste au?

Din nou s-ar fi zis că Yoel cumpănea în minte acuratețea faptelor și că pregătea un răspuns cu grijă elaborat.

— Am o singură fiică, de șaisprezece ani și jumătate.

Agentul a lăsat să-i scape un chicotit și apoi a adăugat pe un ton de intimitate, dorind să stabilească o legătură de camaraderie bărbătească cu străinul:

— O vârstă cam ingrată, nu? Amorezi, crize, bani de rochii și așa mai departe.

După care a continuat, întrebând dacă nu-i o indiscreție din partea lui, dar e curios, din moment ce așa stau lucrurile, de ce avea nevoie de patru dormitoare? Yoel nu i-a răspuns. Agentul s-a scuzat, desigur că asta nu era treaba lui, pusese întrebarea doar așa, din simplă curiozitate. Și el avea doi băieți, unul de nouăsprezece și celălalt de douăzeci de ani, o diferență doar de un an și jumătate între ei. O problemă. Amândoi erau în armată, amândoi în unități combatante. Bine că s-a terminat cu povestea aia căcacioasă din Liban, unde am feștelit-o – dacă s-o fi terminat într-adevăr –, păcat numai că a ieșit atâta tevdură, și a ținut să sublinieze că spune lucrul ăsta deși el, personal, nu-i de stânga, ba chiar departe de așa ceva.

— Și dumneavoastră ce vederi politice aveți?

— Mai sunt și două doamne bătrâne, a catadicsit Yoel să răspundă la prima întrebare, cu vocea lui joasă, egală. Bunicile vor locui împreună cu noi.

Și dorind parcă să pună capăt conversației, a închis ochii. Da, în ochi i se concentra întreaga oboseală. Din cine știe ce motiv, repeta în minte cuvintele rostite de agent. Amorezi. Crize. Marea. Și aveți orașul în palmă.

Agentul turuia de zor:

— De ce să nu-i facem cunoștință fiicei dumneavoastră cu băieții mei? Poate că unul din ei o să i se potrivească. Să știți că eu când plec în oraș folosesc întotdeauna drumul ăsta, și nu ruta practică de toți. E drept că-i mai ocolit, dar scăpăm de vreo patru sau cinci afurise de stopuri. Apropo, și eu locuiesc în Ramat Lotan. Nu departe de dumneavoastră. Adică de casa pe care ați ales-o. O să vă dau numărul meu de telefon de acasă și mă puteți suna dacă aveți vreo problemă. Asta nu înseamnă că o să aveți. Dar dați-mi un telefon ori de câte ori aveți chef. Va fi o plăcere pentru mine să vă conduc prin împrejurimi și să vă arăt unde se găsește fiecare lucru. E important să țineți minte că, dacă plecați în oraș la orele de vârf, trebuie să folosiți numai ruta asta ocolită. Când am făcut armata, la artilerie, am avut un comandant de regiment, Jimmy

Gal, unul care n-avea o ureche, poate că ați auzit de el, și care ne spunea că între două puncte nu poate exista decât o singură linie dreaptă, dar linia asta e întotdeauna ticsită de imbecili. Cunoșteți gluma?

Yoel a răspuns:

— Mulțumesc.

Agentul a mai bâiguit ceva despre cum era în armată pe atunci și cum e acum, pe urmă a renunțat și a deschis aparatul de radio, în mijlocul unei reclame idioate, pe canalul de muzică pop. Și după aceea, brusc, de parcă o ultimă undă de tristețe emisă de omul de lângă el s-ar fi propagat și în sufletul lui, a întins mâna și a schimbat postul, pe programul de muzică clasică.

Au continuat să înainteze fără să-și mai vorbească. La ora patru și jumătate, pe o după-amiază de vară umedă, orașul Tel Aviv i-a apărut lui Yoel asudat și urâcios. Prin comparație, Ierusalimul i se schița în minte într-o lumină răcoroasă, învăluit în nori de ploaie, scânteind într-un asfințit fumuriu.

Postul de radio transmitea muzică barocă. La rândul său, Yoel a renunțat la gestică degetelor pe torpedou și și-a vârât mâinile între genunchi, de parc-ar fi vrut să și le încălzească. Brusc, l-a invadat o senzație de ușurare pentru că, în sfârșit, avea impresia că găsisese ceea ce căuta: animalul de pradă nu avea ochi. Artistul – până la urmă un amator – uitase să-i facă ochi. Sau poate avea ochi, dar nu unde trebuia. Poate că erau inegali, unul mai mare și unul mai mic. Va trebui să mai studieze o dată statueta. Și, în orice caz, era prea devreme ca să-și piardă speranța.